

Column

Nederland de maat genomen

Het gaat goed met Nederland. Dat is de boodschap die op het netvlies blijft na kennisgeving van de *Miljoenennota 2001* en de bijbehorende begrotingsstukken. De verwachte economische groei blijft op een relatief hoog peil van drie procent. De werkloosheid daalt verder naar een minimum van drie procent. Dat is het laagste niveau in vijftientig jaar. En zo kunnen we nog wel even doorgaan met het melden van positieve zaken. Kortom iedereen die kan en wil werken, vindt volgens het Kabinet betaald werk. Het ontvangen van een uitkering is inmiddels bijna iets uit de oude doos. Nederland is volgens politici en beleidsmakers helemaal klaar voor de invoering van de Euro in 2002. Veel kritiek op de *Miljoenennota* is dan ook niet vernomen of het zouden enkele spijkers op laag water zoekende economen moeten zijn, zoals Sweder van Wijnbergen.¹ Maar ja, van hem kun je zoiets verwachten. Het participatiecredo van het kabinet Kok is succesvol en overtuigend of misschien toch niet in alle opzichten?

Een opmerkelijk punt in de begrotingsstukken en de in die context dit jaar verschenen stukken is het aantal internationaal vergelijkende studies. Dat maakt het mogelijk de prestaties van de BV Nederland te vergelijken met andere, voornamelijk Westeuropese landen. Enkele voorbeelden zijn de in *Sociale Nota 2001* opgenomen internationale vergelijkingen betreffende het voorkomen van een armoedeval en van arbeidsongeschiktheidsregelingen, alsmede de internationaal vergelijkende studie van SZW 'De Nederlandse verzorgingsstaat'.² Ook het SCP laat zich niet onbetuigd. Kort

voor het verschijnen van de *Miljoenennota* publiceerde het bureau een internationaal vergelijkende studie naar de inrichting en werking van het sociaal-economisch bestel in elf westerse landen en tegelijk met de *Miljoenennota* verscheen het nieuwe Sociaal en Cultureel Rapport 2000.³ In dat rapport wordt Nederland niet alleen op het punt van arbeid en sociale zekerheid vergeleken met andere westerse landen, maar bijvoorbeeld ook op het punt van demografie, economie en overheidsfinanciën, openbaar bestuur, etc.

De plotselinge drang naar internationaal vergelijkende studies komt niet uit de lucht vallen en komt in de eerste plaats voort uit de behoefte aan internationale positionering van ons land binnen de Europese context. In de tweede plaats is er, samenhangend daarmee, een groeiende behoefte aan *benchmarking* binnen de Europese Unie. *Benchmarking* geeft de noodzakelijke feedback op het functioneren in internationaal verband. De uitkomsten van de verschillende studies ondersteunen in grote lijnen de positieve geluiden van de *Miljoenennota*. Nederland doet het internationaal vergeleken bepaald niet slecht op punten als ontwikkeling van werkgelegenheid, daling van werkloosheid, sociale (on-)gelijkheid en armoedebestrijding. Voor de onderzoekers van het SCP neemt ons land een succesvolle tussenpositie in tussen de groep continentale corporatistische welvaartsstaten en sociaal-democratische welvaartsstaten. Opmerkelijk in de eerstgenoemd vergelijking van het SCP is de samenvattende rangordetabel van elf landen naar de kenmerken gelijkheid, herverdeling, sociale

* Erik de Gier is directeur van SISWO/Instituut voor Maatschappijwetenschappen en hoogleraar Sociaal Beleid aan de Universiteit van Amsterdam

welvaart en geringe armoede. Overeenkomstig de verwachtingen vooraf van het SCP neemt Nederland op basis van institutionele kenmerken in deze rangorde de vierde plaats in, direct na het Scandinavische 'sociaal-democratische trio' Zweden, Denemarken en Noorwegen en voor de 'continentale corporatistische landen' Duitsland, België en Frankrijk. Nederland blijkt vergelijkenderwijs inderdaad goed te scoren op het punt van geringe armoede als wordt uitgegaan van de OECD-norm (50 procent van het gemiddelde besteedbare inkomen) en de 95 procentnorm van het Nederlandse sociaal minimum. Ook scoort ons land op niveau ten aanzien van herverdeling en gelijkheid. Alleen ten aanzien van sociale welvaart, in het bijzonder de hoogte van het besteedbare inkomen, behoort de prestatie tot een van de slechtst scorende landen. De data waarop het SCP zich baseert, zijn afkomstig uit de *Luxembourg Income Study* (LIS) en voor Nederland uit het Inkomenspanel onderzoek (van het CBS). Ook uit andere, voor een deel dezelfde, bronnen komen vergelijkbare resultaten naar voren.⁴ Toch is er wel wat af te dingen op de genoemde studies. In de eerste plaats valt het op dat sterk naar output-indicatoren wordt gekeken, zoals hoogte van het armoedeniveau en hoogte van het besteedbaar inkomen. Hoewel zonder twijfel relevant, bieden dergelijke data geen inzicht in de werkelijke verklaring van de situatie. In de SCP-studie vindt weliswaar een toetsing van de data plaats naar de typologie van welvaartsstaten van Esping-Andersen (corporatistische, sociaal-democratische en liberale welvaartsstaten), maar deze typologie is van een zodanig algemeen niveau dat deze weinig inzicht verschaft in de werkelijke ertoe doende culturele variabelen in de onderzochte landen. De vergelijking op basis van een mogelijke verklarende theorie blijft derhalve nogal oppervlakkig, te meer daar er diverse uitzonderingen op de regel blijken voor te komen. Het verdient daarom aanbeveling het *benchmarken* verder te verdiepen met, bij voorkeur regionale, dieptestudies waarin tevens wordt nagegaan wat de invloed is

van culturele of mogelijke andere van belang zijnde nationale variabelen.⁵ Het zij toegegeven dat het SCP in het Sociaal en Cultureel Rapport 2001 een aanzet in die richting doet.

In de tweede plaats is het de moeite waard de output-indicatoren te verbinden met data over beleving en toekomstverwachtingen van de burgers zelf. Dit type gegevens is voor een groot deel beschikbaar, in elk geval in ons land. Maar ook hier speelt hetzelfde probleem als bij de output-indicatoren, namelijk verschillen in cultuur en instituties tussen landen.

Wil *benchmarking* op basis van statistische gegevens uiteindelijk echt zin hebben, dan zullen ook versturende culturele factoren tussen landen zoveel mogelijk moeten worden geneutraliseerd. Datzelfde geldt uiteraard ook voor mogelijke versturende verschillen in de sfeer van statistiek en dataverzameling. Dit alles neemt niet weg dat, ondanks de genoemde beperkingen, de tendens naar meer internationale vergelijking valt toe te juichen. Hopelijk zet deze ook door op het moment dat de maat van Nederland minder positief uitvalt ten opzichte van andere westerse landen.

Noten

- 1 Wijnbergen, Sw. van, Nota met bloedarmoede. In : *ESB*, 22-9-200, p. 736-738.
- 2 SZW, *Sociale Nota 2001*. Den Haag, 2000; SZW, *De Nederlandse verzorgingsstaat*. Den Haag, 2000.
- 3 Wildeboer Schut, J. M., J. C. Vrooman, P. T. de Beer, *De maat van de verzorgingsstaat. Inrichting en werking van het sociaal-economisch bestel in elf westerse landen*. SCP, Den Haag, 2000; SCP, *Sociaal en Cultureel Rapport 2001*. Den Haag, 2000.
- 4 Goodin, Robert E., B. Heady, R. Muffels, H.-J. Dirven, *The Real Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge, 1999.
- 5 Vergelijk bijv. Lane, C., *Management and Labour in Europe*. Aldershot, 1989; alsmede: Katzenstein, P., *Small States in World Market. Industrial Policy in Europe*. Ithaca, 1985.